JARKKO S. TUUSVUORI

TEOT, SANAT JA ATLANTTI

Yhdysvaltalaisten ylpeydenaiheisiin kuuluva vanha uutistoimisto AP levitti marraskuun alkajaisiksi tietoa maan keskuspankin keulamiehen Alan Greenspanin uusista lausumista. Federal Reserven pääjohtaja ei vielä arvioinut tuoreita talouslukuja, vaan puhui humanistisen koulutuksen puolesta. Greenspanin kerrottiin sanoneen, että filosofia kehittää "käsitteellistä ajattelua". Se kuuluu menestystä pohjustavan luovuuden välttämättömiin tukirakenteisiin.

Toisin kuin yleensä Greenspan-sitaattien kohdalla, nyt ei ole uutisseurannassa kerrottu, kuinka puheenvuoro vaikutti dollarin ulkoiseen arvoon. Humanisti saattaa nähdä lausumassa humanioran pirullista alistamista taloudelliselle harkinnalle. Silti se käy vähimmäisosoitukseksi siitä, että USA:ssa kuullaan korkealta taholta tuolloin tällöin ihan kelpo repliikkejä. Aina joskus kun pääsee näyttämään siltä, että transatlanttisissa kommenttimittelöissä vastakkain asettuvat yksiriviset amerikkalaiset raakatokaisut ja loppumattomat eurooppalaiset metasaivartelut. (Äly)vapauden puolustaja George "*loving guy who's got a job to do*" Bush nuoremman ja jonkun modernin retoriikan tutkijan välisen ottelun ei soisi antavan lupaa luulla meitä niin paljon heitä välkymmiksi.

Toinen seikka on Bushin hallinnon epäoikeudenmukainen tapa ajaa oman maansa rikkaimman eliitin etuja koko muun maailman kustannuksella. Kolmas: kun valtuutuksen tähän on antanut yhdysvaltalaisten äänestäjien enemmistö, herää kysymys noiden sydämellisyyttä huokuvien ihmisten sydämettömyydestä. Ja jos USA:n vastatoimia kannatetaan tai hymistellään meilläkin ja annetaan niiden orjallisen seurannan syrjäyttää keskustelusta maailmantalouden ja 'läntisen elämänmuodon' ongelmat, on enemmän syytä huoleen kuin ylemmyydentuntoon.

Filosofeilta on vaadittu kantaa 11/IX/01:een. Joiltakin se on irronnut siinä missä muukin ammattimainen puhe. Toiset ovat menettäneet mielenkiintonsa jo kauan ennen kuin viimeinenkin artikuloimaton juonne aiheesta vielä odotti työstäjäänsä.

Jonkun moraali vaati suun avaamista, toisen sulkemista. Ehkä esiintyi pari kolme epäeettistäkin vaikutinta vastineiden ja vaikenemisten edellä.

Varsin moni on esittänyt, että 'ajattelulle' tapahtui jotain käänteentekevää. Kun Yhdysvallat alkoi terrori-iskujen jälkeen kerätä kansainvälistä yhteisrintamaa, eräs republikaani keksi kehua tätä "filosofiseksi sopeutumiseksi".

Dokumentti

Stefan Aust & Cordt Schnibben (toim.), *11. syyskuuta. Dokumentti terrori-iskusta* (*11. September. Geschichte eines Terrorangriffs*, 2002). Suomentanut Hannu Väisänen. Karisto, Hämeenlinna 2002.

Saksalaisen *Der Spiegel* -lehden työryhmän kokoamassa selonteossa käydään sekunti sekunnilta läpi terroritekopäivän tapahtumia Yhdysvaltain koillisosien lentokentillä, ilmatilassa ja kaupungeissa. Parasta kirjassa taitaa olla Liite-osa, jossa tapahtumat ja murhatöitten tekijät esitellään tiiviisti, puretaan videonauha Osama bin Ladenin käymästä keskustelusta ja tarjotaan itsemurhalentäjä Mohammed Attalta löydetyt testamentti ja ohjeisto.

Asiallisen raportoinnin lisäksi 340-sivuinen *11. syyskuuta* sisältää runsaasti ns. merkitseviä yksityiskohtia alkaen iskuun valmistautuvien terroristien baarikäyttäytymisestä ja pyykinpesu-

»"Terroriteko on reaalinen ja kohdistuu reaalisuuteen, mutta sillä tähdätään myös ja ennen muuta symbolisiin efekteihin – joiden taas toivotaan vaikuttavan reaalisuuteen." Tarinankerronta ei Lehtosella niinkään korostu tai suju, enemmän sen kertominen, mitä tarinat ovat, keiden ja kenelle.»

tottumuksista. Tekijät eivät ole luottaneet tapahtumien omaan dramatiikkaan, pelkän perättäisyyden painokkuuteen. Liioittelujen, yleistysten ja toiston keinoin on aineksista saatu kyhätyksi liitoksissaan lonksuva viihdekokonaisuus. Esipuheen kirjoittanut Cordt Schnibben yhdistää 11/IX/01 todistetut terroriteot maailmanhistoriallisiin uutisspektaakkeleihin Titanicista Woodstockiin.

Uudenlaisessa terrorismissa hän korostaa uskonnollista (lue: islamilaista) fanaattisuutta: "tekojen ei ole määrä vakuuttaa talonpoikia, työläisiä, opiskelijoita tai muitakaan sorrettuja tai karkotettuja, vaan tekojen on tehtävä vaikutus Allahiin." Viittaus terroripäivän "kohtalonkudelman selvittämisen jännittävään ja vaikeaan tehtävään" kielii siitä, että etusijalla ovat palapelin kokoaminen ja hyödyntämiskelpoiset liikutukset. Yhtäällä on terroristien käsittämättömän kärsivällinen ja arkinen valmistautuminen sokean raivonsa purkamiseen, toisaalla näiden työt tyhjäksi tekevä eloonjääneiden elämänhalu.

> "Tiedonjanoiset muslimit, joita länsi kiehtoi, muuttuivat lännessä vihan täyttämiksi lännen vastaisiksi sotureiksi. [...] Palomiesten tarinat ovat täynnä toivoa. Ne kertovat siitä, kuinka tuona päivänä, joka tuntui olevan kaiken loppu, ihmisyys sittenkin vielä pääsi vähitellen voitolle."

Tällaisin tietyin kohdin perustelluinkin, useammin arveluttavin menettelyin katoaa paitsi terroritekojen poliittinen konteksti, myös niiden uhrien oikeus kärsiä kova osansa ilman kommentaattoreiden latteaa kaunopuhetta. Kun Schnibben kahdesti teroittaa, että attentaatit olivat isku vasten "ajattelutapaamme", selittyy hänen oman tuumailunsa kankeus. Vaikka iskupäivä jätti paljon ennalleen, "[s]uurella osalla siitä, mitä sitä ennen tiesimme, ei ole enää paljon arvoa. Ja juuri tietämättömyys on tärkeä työkalu terroristeille." Ote rikosten suunnittelun, toteuttamisen ja tutkinnan "dokumentointiin" rajaa onneksi moisen päättelytaidon esipuheeseen. Neutraalimman ylöskirjaamisen luennassa ei taas ole huonoin ajatus tarttua terrori-iskuja ruotineiden merkityseksperttien neuvoihin.

"Intellektuellin on oltava amatööri"

Mikko Lehtonen,
Syyskuun yhdennentoista merkitys.
Vastapaino, Tampere 2001.

Suomessa pääsi TV-studiot miehittäneiden upseeri- ja siviililausujien välistä varsin pian mukaan keskusteluun myös yleensä jälkijunassa matkustava yliopistoproosa. Ensimmäisenä hätiin ehtinyt pidemmän kaavan kommentaattori, kulttuurintutkija Mikko Lehtonen julkaisi kirjansa pian terroripäivän jälkeen.

Syyskuun yhdennentoista merkitys käy mainiosti 11. *syyskuuta* -opuksen – tai kenen hyvänsä ihmisen joutuin kiteytyneen henkilökohtaisen muiston – kyselemättömyyttä loisimaan ja kompaktiutta purkamaan. Toisin kuin otsikko sanoo, se on kirja tuon päivän monista merkityksistä ja merkitysten muodostumisesta: "Terroriteko on reaalinen ja kohdistuu reaalisuuteen, mutta sillä tähdätään myös ja ennen muuta symbolisiin efekteihin – joiden taas toivotaan vaikuttavan reaalisuuteen." Tarinankerronta ei Lehtosella niinkään korostu tai suju, enemmän sen kertominen, mitä tarinat ovat, keiden ja kenelle.

Kirjan tekeminen oli ripeää ja rohkeahkoa, itse keskeneräiseksi tunnustautuva teos pullollaan osuvia oivalluksia ja tarkkoja havaintoja keskeneräisestä tapahtumasarjasta. Al-

kuajan uutisointi oli hyytävän yksipuolista ja Yhdysvaltain virallista poliittista linjaa seurailevaa. Lehtosen teos kokosi samoihin kansiin heijastumia tästä sisäistyvästä herruudesta sekä enemmän etsintätaitoa vaativan satsin varhaisia vastarannan kiiskien lausumia meillä ja maailmalla. (YLE:ssä kuullut Jertta Blomstedtin ja Erkki Raatikaisen radiokritiikit olisi hyvin voinut lisätä melko harvoihin harkitsevaisiin suomalaisääniin.)

Ilmestymishetkenään poikkeuksellinen kirja löytää yhä käyttönsä. Se sopinee parhaiten nuorille tai laajalle liika-akateemisuutta karsastavalle mutta valppaalle yhteiskunnallisesta keskustelusta ja maailmantapahtumista kiinnostuneelle lukijakunnalle. Siinä on roimasti ainesta, joka edelleen loistaa poissaolollaan tai viipyy huonolla tolalla USA:n käymää 'terrorismin vastaista sotaa' myötäilevässä mediassa tai yleisessä mielipiteessä. Persianlahden sodan taustan Lehtonen tuo mukaan kuvioon taitavasti, 'sodan' ja 'terrorin' termistöä hän kyseenalaistaa oivallisesti, islamilaisuutta ja arabikulttuuria hän aukoilee pystyvästi.

Mutta kun pöly on laskeutunut, kovin ankaraa lukemista tämä essee-sarjassa ilmestynyt pieni nide ei kestä. Sen 128 sivua, 39 numeroitua osiota ja 107 loppuviitettä jäsentävät kulttuurintutkimuksellisen jargonin ja verkkaisten joksahtelujen yhdelmän. Käsitteet 'mediatapahtuma', 'representaatiojärjestelmä', 'myötätuntouupumus', 'paranoidi fantasia', 'moraalinen paniikki' ja 'kerronnallinen kaaos' saavat seurakseen päiväkirjamaisia tunnelmapaloja tekijän arjesta. Tekstin pyrkimys riistää tieteen kieltä ja arvovaltaa yhdysvaltalaisten poliitikkojen, konservatiivisuuden äänitorvien, kadunmiesten, länsimaisten journalistien tai lukijoiden näpäyttämistarkoituksiin on tuskin aivan niin turskia kuin mihin on viitattu.[1]

Itsekritiikin puute 'refleksiivisyyden' nimiin vannovalla alalla, sitä tähdentävässä kirjassa, on huolettavampaa ja huvittavampaa. Itsekritiikittömyys kääntyy kriittisellä tavalla kirjaa itseään vastaan. Kun Lehtonen viittaa iskuja seuranneeseen totisuuden paineeseen rapakon takana, käyttää hän vitsien vähyydestä vakavamielistä ilmaisua "muuan kulttuurisesti merkillepantava seikka". Sentimentoa ja melodraamaa soimaavan osionsa hän päättää sentimentaalis-melodramaattisesti. Lupaava yritys puhua "antifundamentalistisen järjenkäytön" puolesta ja vihankylvöä ja stereotyyppisten me/muut -jaottelujen haitallisuutta vastaan uhkaa vesittyä, kun sivuutetaan yhdysvaltalainen USA-kritiikki. Sikäläisen debatin sijasta tarjotaan omahyväis-metafyysisiä mietelmiä: "Hollywoodin melodraamat toimivat sinä pintana, josta Yhdysvallat itseään peilaa".

Yhtä kaikki pyrkimys päästä jonnekin journalistisen ja tutkimuksellisen otteen välimaille kantaa hedelmää. Kirja käy terrori-iskujen kommentoinnin kommentointiin, olkoonkin että se on kirjoitettu nopeasti ja vähemmän skolaaristi. Parhaasta päästä on juoheva ja avosydäminen katkelma New Yorkista kaupunkina. Ansiot hyvittävät paljonkin teoksen turhantärkeästä äänilajista monilukuisten hiukan alle keskikokoisten pointtien äärellä. Vaikka Lehtonen säilyttää puhekykynsä ja epäileväisyytensä järkytysten keskellä, hän jättää, kenties osin omaa järkyttyneisyyttään, osin kunnioitustaan muita järkytettyjä kohtaan, kirjansa vaillinaiseksi, kritiikin täydennysten ja vastavalotusten varaan.

"Ei jokamies ole sotamies"

Keijo Korhonen,
Haavoitettu jättiläinen.
Yhdysvallat syyskuun 2001 jälkeen.
Otava, Helsinki 2002.

Kansainvälisten suhteiden tutkimisen, sisä- ja ulkopolitiikan ja journalismin veteraani Keijo Korhonen pitää tuoreessa kirjassaan meteliä siitä, että hänellä on pitkä perspektiivi ja kokemusperäinen ote ilmiökimppuun nimeltä 'Amerikka'. Siksi hän ei niinkään kirjoita 11/IX/01 tapahtuneista tapahtumista tai niiden merkityksestä, vaan Yhdysvalloista yleensä terroritekojen tarjoaman karmean mutta hyvän syyn turvin.

'Poliittisen realismin' sitkeän kannattajan kirjaa lukee taatusti muutamakin lukija monin paikoin mielikseen, niin paljon on muussa aihetta käsittelevässä kirjoittelussa tyrkytetty asiain

»Suoranuottiseksi kirjaksi *Haavoitettu jättiläinen* toistaa perin ansiokkaasti, että Yhdysvallat on suurten paradoksien maa. Että oppositiokin on olemassa. Ja että niin kysymys terrorismista kuin ns. 'kansainvälisen järjestelmän' toimivuudestakin on monisäikeinen.»

sijasta vetelää ja pitkäpiimäistä fundeerausta, tapahtumain kääräisyä hölliin teoria- tai terapiakreppeihin. Korhonen luottaa enimmäkseen nimiin, numeroihin ja omaan yksituumais-salaviisaaseen vakuuttuneisuuteensa ja harkittuun mauttomuuteensa.

Tolaltaan menneet opiskelijansa Arizonan yliopistolla professori Korhonen kertoo toivottaneensa tervetulleiksi todellisuuteen. Tähän tyyliin edetään. Tuoreeltaan "91 prosenttia [amerikkalaisista] uskoi, että Yhdysvallat oli nyt pysyvästi muuttunut", vähän myöhemmin enää 55 prosenttia. Epäsuositut New York ja Washington kävivät äkisti läheisiksi kaikille yhdysvaltalaisille. Käsiaseiden myynti lähti nousuun. Masennuslääkkeiden menekki parani. Kokonaiskulutus taantui, mutta jo marraskuisena kiitospäivänä ja viimeistään jouluna amerikkalaiset ostivat taas tavaroita ja palveluja lähes vanhaan malliin. Enron säikäytti enemmän. Väkivalta muslimeja kohtaan on jäänyt yllättävän vähiin. "78 prosenttia high schoolin läpikäyneistä ei ole saanut minkäänlaista historianopetusta."

Luottamus lukuihin ei kuitenkaan tarkoita, että Korhonen pitäisi esimerkiksi budjettia pelkkänä tulo- ja menoarviona. Hänen mukaansa Bushin "filosofiassa" sotilasmenot ovat "menoista tärkeimmät". Ja armeija taas "heijastaa maan historiaa, yhteiskunnan rakenteita, valtiojärjestelmää, kansan arvoja ja asenteita". Korhonen toteaa, että patriotismin hyöky ei ollut niinkään masinoitu kuin aito. Dubjan halulle sotia on hänen mukaansa kansan tuki, koska kosto ja "tunnetyydytys" koetaan syyllisyyden vatvomista ja setvimistä tärkeämmiksi.

Suoranuottiseksi kirjaksi *Haavoitettu jättiläinen* toistaa perin ansiokkaasti, että Yhdysvallat on suurten paradoksien maa. Että oppositiokin on olemassa. Ja että niin kysymys terrorismista kuin ns. 'kansainvälisen järjestelmän' toimivuudestakin on monisäikeinen. Mutkikkuuksiin viittaamista Korhonen näyttää tosin käyttävän enimmäkseen keinona pidättyä moralisoimasta USA:n poliittis-realistisesti mehevää rymistelyä. Siksi kirjasta erottuvatkin edukseen aivan sen lopulla yllättävät, joskin tyylipuhtaan lakoniset, madonluvut Bushin luontoa tuhoavalle ympäristöpolitiikalle:

> "Liittohallituksen ympäristönsuojeluvirasto on Bushin nimittämän päällikön käskystä luopunut yrityksistä pakottaa kymmenet kivihiilivoimalat noudattamaan lakeihin perustuvia ilmansuojelusäädöksiä.
>
> Kun terroristit syyskuussa 2001 tappoivat Yhdysvalloissa 3000 ihmistä, Yhdysvallat aloitti sodan. Ammattimiesten arvioiden mukaan sääntelemättömien kivihiilivoimaloiden saaste tappaa noin 10 000 amerikkalaista joka vuosi."

Korhonen ei suinkaan sorru hyvis-hartauteen. Hän esimerkiksi katsoo parhaaksi vitsailla Guantánamossa häkitettyjen kustannuksella: "No, harvemmin sotavangille annetaan kouraan Stockmannin luottokortti." Afganistanin sodasta yleensä hän toteaa muun muassa, että hyökkäyksissä "high-tech pelasi". Näillä kohdin voi lukija alkaa kaivata Lehtosen vastuunpainamaa vakavikkoutta, uusvastenmielisen täsmäsodan viitseliästä erittelyä. Tai toivoa vaihtoehtoisesti asiaankuuluvampaa, mustempaa huumoria: ehkä vankeja on kidutettu antamalla heille vapaaseen tyrmäkäyttöön *American Express*it.

Herkästi vastanapaistuvat Lehtonen ja Korhonen seisovat kommentaattoreina sikäli lähellä toisiaan, että heillä riittää paitsi uskoa omiin äkkäyksiinsä, myös käyttöä (korkealen-

toisen lisäksi) uskaliaan matalalle ainekselle. (Jos Lehtosen korkea on 'diskurssia' ja stuarthallia, Korhosen korkea on oppi-isät häivyttävää likihengellistä faktauskoa ja vakaata luottamusta Historiaan: "Ken elää, hän näkee.") Jos Lehtosen matalin on länsimaisen kuolemantorjunnan kuvitus Juicen rivillä "elämä on kuolemista", Korhosen limboihin kuuluu Bushin sotaisuuden illustrointi *Kotkan ruusu* -tangon alkusäkeillä.

Korhosen stetson-tekniikkaan pohjaava reteys ja Lehtosen softattu aulius esitellä oman moraalinsa esimerkillisyyttä jäytävät heidän lujempia lauseitaan. Molemmat pistävät avomielisesti peliin ja likoon ennakkoluulonsa, harrastuksensa ja sarjan otoksia tiedollisen elämänsä maisemista. Saattaa olla, että terroripäivän puntaroija tarvitsee molemmat oppaakseen. Ne kelpaavat toistensa tarkistajiksi ja kyseenalaistajiksi sekä yhdessä ja erikseen vastavoimaksi myös saksalaisdokumentille. Sen mutkattomiin ryhmäponnistuksiin lukija voi kylläkin tuntea tarvetta palata *besserwisser*eistä selvittyään.

Newyorkilainen foorumi

New York Review of Books (20/IX/01-7/XI/02)
toim. Robert B. Silvers & Barbara Epstein.

Niin laatuunkäypä lehti kuin on Lehtosenkin viitteissä vilahtava *London Review of Books*, moni luki 11/IX/01 jälkeen mieluummin ja entistä arvostavammin *New York Review of Books*ia. Sitä sentään tehtiin ja tehdään toisenlaisessa paineessa ja puristuksessa: niin lähellä terroritekopaikkaa, että toimitus joutui WTC-iskun jälkeen pikku ilmoituksella tyynnyttelemään huolestuneita lukijoitaan: "olemme kunnossa".

Kunnossa pysyi myös lehden kriittinen valmius, sen maine yhtenä amerikkalaisen terävyyden tyylikkäimmistä ilmentymistä ja sen sekatekninen yllättävyys. *NYRB*:n ensimmäinen aihetta käsittelevä juttu oli 18. lokakuuta julkaistu, Philip C. Wilcox Jr.:lta 19. syyskuuta saatu lyhyt kirjoitus. Sekä lehden kanteen että pienoisartikkelin keskiöön oli valittu samaa aihetta, WTC:n raunioilla liehuvaa tähtilippua, esittävät valokuvat.

Ulkoasianhallinnon eläköitynyt virkamies ja terrorisminvastaisen toiminnan konkari Wilcox ei käyttänyt palstatilaa kaunaisen isänmaallisuuden nostatukseen. Hän kirjoitti höyrypäisestä sotaisuudesta yleisenä reaktiona joukkomurhaan. Tehottoman ja arvaamattoman voimankäytön ja koston sijaan hän itse suositteli toisia, kansainvälisiä sopimuksia kunnioittavia tapoja juuria terrorismi, joka ei ole mikään "puhdas pahuus tyhjiöpakkauksessa". Oli puututtava terrorismille suotuisiin kasvuolosuhteisiin: "uuteen kansalliseen turvallisuuteen täytyy myös sisältyä laajempi ulkoasiainhoito, joka siirtyy yhdenkeskisyydestä lähempään yhteistyöhön toisten hallitusten kanssa".

USA:n piti Wilcoxin mukaan luopua sanelupolitiikasta ja herkistyä toisten odotuksille sekä etenkin arabimaissa virinneelle amerikkalaisuuden vihalle. Tämä ei hänen mukaansa merkinnyt "luopumista perustavista sitoumuksistamme, kuten sitoutumisestamme Israelin turvallisuuteen". Vasta tämä loppukaneetti on altis perieurooppalaisille epäilyksille yhdysvaltalaisten väärämielisyydestä. Samassa numerossa Amos Elon pyrki tasapuolisuuteen, mutta vaipui lohduttomuuteen Israelin ja palestiinalaisten välisestä konfliktista kirjoittaessaan. Yleisönosastossa Frederick Crews ja Alan Sokal kehottivat kaikkia kynnelle kykeneviä lähettämään Bushille ja Powellille sähköpostia, jossa ilmaistaisiin mielipide suunnitellun Afganistan-operaation tolkuttomuudesta.

Marraskuun 17. päivän numeron kantta koristi otsikko: "Terrorismin monet uhat". Tiedemiehenä armeijalle pitkän päivätyön tehnyt Richard L. Garwin kirjoitti siitä, kuinka terroriteot olivat "galvanisoineet Yhdysvallat". Hän maalaili tapoja, joilla terroristit saattaisivat lentokonekaappausten vaikeuduttua pyrkiä "kääntämään amerikkalaisen yhteiskunnan voimavarat sitä itseään vastaan". Näihin kuului muun muassa kemikaalikuljetusajoneuvon kolaroiminen kaupunkikeskustassa ruuhka-aikaan. Vastatoimista hän suositteli käyttämään rohkeammin esimerkiksi yhdysvaltalaista lakia, jonka mukaan jo salaliiton suunnittelemisesta voidaan tuomita vankeuteen.

»Syyskuun yhdennentoista jälkeen hallitus oli Dworkinin mukaan ajanut läpi "lainsäädäntöä, politiikan muotoja ja menettelytapoja, jotka eivät ole sopusoinnussa lakiemme ja arvojemme kanssa eivätkä olisi olleet sitä ennen kuviteltavissakaan." Hallitus oli ylittänyt valtuutensa, mutta arvostelu oli ollut vähäistä. Isänmaallisuuden nimissä Dworkin vaati palaamista ruotuun.»

Numero kelpaa hyvin näytteeksi *NYRB*:n kyvystä vaalia moniäänisyyttä 'polyfonian' monotonisen hokemisen sijaan. Sama numero sisältää nimittäin myös venäläisten ihmisoikeusjärjestöjen yhteisvetoomuksen yksinkertaisia ratkaisuja vastaan. Tärkein kirjoitus lienee Stanley Hofmannin artikkeli, jossa hän arvosteli kansainvälisen politiikan oppineita siitä, etteivät nämä ole riittävästi tähdentäneet globaalin maailmanyhteiskunnan syntymistä lukemattomine ei-valtiollisine toimijoineen. Hän myös alleviivasi, että käsitteellä 'antiamerikkalaisuus' ei pidä sekoittaa kroonisia kiihkoilijoita ja perusteltua USA-kielteisyyttä. Hofmannin sanoin "me emme voi suojatusti nauttia elämästä, vapaudesta ja onnesta kotona, jos muut eivät niin ikään saata toivoa osaansa näistä arvoista". Huolimatta uusista asetelmista syyskuun hirmuteoissa eivät Hofmannin mukaan "kohteiden koko ja sijainti" suinkaan "merkitse muutosta kansainvälisissä suhteissa."

Atlantin välinen jännite kasvoi *NYRB*:n toisessa marrasnumerossa, kun Tony Judt kirjoitti Euroopassa yleistyneestä Amerikka-inhosta. Hän kuittasi Terry Eagletonin ja Frederick Jamesonin tuoreet herjat "tuttuna rutiinina". Mutta kyse oli paitsi vanhan koulun sormenheristelystä, myös yhdysvaltalaisälyköiden omissa "koppavissa itsetuomitsemisissa" ilmenevästä uudesta "rumasta hybriksestä": "aivan kuin kaikki maailman rikokset ja synnit olisivat amerikkalaisten keksintöä". Judtin mukaan globalisaatio konkretisoitui siinä, miten maailman kurjalisto pääsee näkemään (televisiosta) lännen yltäkylläistä rappiota. Tämä nöyryyttävä omaan huono-osaisuuteen havahtuminen yhdistettynä amerikkalaisten "arroganssiin" luo perustan terroristijohtajien menestymiselle.

Judt ei torjunut röyhkeyssyytöstä, vaan antoi päinvastoin räikeän esimerkin maanmiestensä julkisesta julkeudesta. USA:n varaulkoministeri Richard Armitagelta oli tv-haastattelussa kysytty, tulisiko ymmärtää paremmin arabien keskuudessa tunnettu huoli, hätä ja inho siitä, että amerikkalaissotilaat partioivat Arabian niemimaan pyhissä maisemissa. Armitage vastasi, että "me olemme siellä suojelemassa Persianlahden öljylähteitä Irakin uhkaa vastaan, ja me pysymme siellä." Haastattelijaa hän nuhteli, että tämä silkalla kysymyksellään jo tanssi terroristien pillin mukaan. Judtin sanoin "vastausta näytettiin varmaan yhä uudestaan al-Jazeeran televisiolähetyksissä – todella ensiluokkaista rekrytointimateriaalia uuden terroristisukupolven kouluttamiseksi."

Yhdysvallat on suivaantunut ja valittanut quatarilaisen al-Jazeeran toiminnasta. Mutta "Qatarin emiiri, jota itse ei ole asetettu tehtäväänsä vaalien kautta, muistutti maailman vanhinta kansanvaltaa siitä, että lehdistönvapaus kuuluu demokraattisen elämän olemukseen". Tony Blair sentään antoi avokätisesti haastatteluja arabimaitten viestintävälineille teroittaen niissä, ettei terrorisminvastaisuus tarkoita islaminvastaisuutta. Judt vastakohtaisti lopuksi myös Israelin pääministeri Ariel Sharonin "kuvaavan brutaaleine purkauksineen" ja palestiinalaisintellektuelli Edward Saidin. Tämä oli kritisoinut niitä arabimaita, jotka eivät ole tuominneet itsemurhaiskuja.

Vuoden kaksi viimeistä numeroa sisälsivät jo raportteja Afganistanin sodasta. *NYRB*:n vakiokirjoittajiin kuuluva Timothy Garton Ash kertoi saaneensa Euroopan-matkallaan runsaasti myötätuntoa terrorimurhien vuoksi. Hän ei täsmentänyt valikoituja matkatuttavuuksiaan, mutta esitelmöi sen

sijaan, kuinka 'Eurooppa' oli ammoin murtautunut esiin Islamin vastavoimaksi, kunnes Venäjä oli alkanut edustaa sille toimivinta toiseutta. Amerikka saattaa hetkittäin näyttää Euroopasta katsottuna sopivalta kandidaatilta uudeksi Toiseksi, mutta itse asiassa kysymys on kahden erillisen sivilisaation sijaan ykseydestä.

Laki ja järjestys

Tämän vuoden kevättalvella *NYRB* pääsi parhaimpaan vauhtiinsa. Helmenä julkaistiin numerossa 7 (28.2.) oikeustieteilijä ja -filosofi Ronald Dworkinin tyly analyysi siitä, mitä al-Qaida oli saanut aikaan "perustuslaissamme ja kansallisissa reiluuden ja kunnollisuuden normeissamme". Syyskuun yhdennentoista jälkeen hallitus oli Dworkinin mukaan ajanut läpi "lainsäädäntöä, politiikan muotoja ja menettelytapoja, jotka eivät ole sopusoinnussa lakiemme ja arvojemme kanssa eivätkä olisi olleet sitä ennen kuviteltavissakaan." Hallitus oli ylittänyt valtuutensa, mutta arvostelu oli ollut vähäistä. Isänmaallisuuden nimissä Dworkin vaati palaamista ruotuun.

Hän kirjoitti myöhemmin huhtikuussa Afganistanissa kiinni otettujen ja Kuuban rannikolla sijaitsevaan Yhdysvaltain armeijan tukikohtaan kuljetettujen miesten kohtelusta. Näiden oikeusturvaloukkauksissa oli Dworkinin lyhyen arvion mukaan luisuttu amerikkalaisille kallisarvoisista soveliaisuuden periaatteista niin kauas, että oli käytännössä luovuttu syytettyjen suojaamiselta väärän tuomion mahdollisuutta vastaan. Kriitikon mukaan Yhdysvallat pettää arvokkaimman osan itseyttään, kun se peukaloi oikeudellisen yksilösuojan rakenteita.

Näkemys vertautuu Keijo Korhosen kirjassa esitettyyn kantaan Guantánamon vankileirin nostattamista kysymyksistä. Korhosen mukaan Yhdysvallat päätyi pähkäilyjen jälkeen lopulta noudattamaan "pidätettyjen" kohtelussa yleisiä sotavankiperiaatteita. Tällöin USA – "perustuslain ja sille rakentuvan lakijärjestelmän tuote" – pystyi Korhosen suopein sanoin kostonhimoisenakin pitämään kiinni pyrkimyksestään "seurata lakia muotoja ja yksityiskohtia myöten".

NYRB aloitti terrori-iskun vuosipäivän aikoihin kirjoitussarjan, jossa Thomas Powers eritteli tuoreitten raporttien valossa FBI:n ja CIA:n terroritietämyksen tasoa ennen ja jälkeen 11/IX/01:n. Myös Bushin hallinnon Irak-suunnitelmista kirjoitettiin. Marraskuun 7. päivänä ilmestyneessä numerossa 17 *NYRB* lausui Anthony Lewisin suulla samansuuntaisen tuomion USA:n sotaaikeille kuin Anatol Lieven *LRB*:n 3. lokakuuta julkaisemassa, ohessa suomennetussa puheenvuorossaan. Itse asiassa Lewis lainasi juttunsa päätteeksi Lievenin artikkelia, ja ilmaisi epäsuorasti oman vieläkin synkeämmän arvionsa tapahtumain todennäköisestä kulusta. Näin *New York Review of Books* ikään kuin liittyi *London Review of Books*in linjakkaampaan yhdysvaltalaisen mahdin kritiikkiin, olihan jälkimmäinen antanut palstatilaa USA:sta käsin tehdylle viiltävälle USA-analyysille.

Kahden kriittisen laatulehden mukaan kannattaa siis katsoa, mitä pääkaupunki Washingtonissa toimivan Carnegie Endowment for International Peacen tutkijalla Anatol Lievenilla on kirjoitettavaan aiheesta, joka on vaatinut niin hiljentymisiä kuin nonstop-kommentointia. Nykytilanteen tausta pitää hakea kauempaa kuin 11/IX/01:n verilöylystä tai poika-Bushin poliitikoksi varttumisesta. Jatko on julkisen kriittisen keskustelun tai sen puutteen varassa.

Viitteet

1. Ks. muuten pääpiirteissään osuva kritiikki: Putte Wilhelmsson, Puhdasta palturia tieteen valekaavussa, *Nuori voima* 3/02. Samassa numerossa Mika Elo kirjoittaa otsikolla "Kuvateksti: 911" muiden muassa Slavoj Zizekin WTC-kommenteista.